

09.07.2020

לכבוד
מר יועז הנדל
שר התקשורת
ובפקס: 02-6240321

לכבוד
מר יואב גלנט
שר החינוך
שבטי ישראל 34, ירושלים 91911
ובפקס: 073-3933043

לכבוד
מר רם זהבי
מנהל מחוז הדרום, משרד החינוך
רחוב התקווה 4, ת.ד. 610
באר שבע 84893
ובפקס: 073-3935892

לכבוד
מר חנן אפוטה
מנכ"ל המועצה האזורית נווה מדבר
ומנהל מחלקת חינוך
מועצה אזורית נווה מדבר
שד' יצחק רגר 11, באר שבע
ובפקס: 08-6274538

לכבוד
מר עומר אבו עסא
מנהל אגף חינוך
מועצה אזורית אלקסום
ובפקס: 08-8605634

שלום רב,

הנדון: היערכות מערכת החינוך הערבית בנגב לקראת שנת הלימודים 2020/2021

בשם מרכז עדאלה, וועדת המעקב לענייני החינוך הערבי ומועצת הכפרים הלא מוכרים בנגב, הריני לפנות אליכם, בדרישה לפעול באופן שוויוני להנגשת מערך החינוך, הן מבחינת היערכות ללמידה מרחוק והן מבחינת היערכות המערך ללמידה השגרתית בכפוף לכללי הריחוק החברתי שפורסמו על ידי משרד הבריאות, עבור תלמידים תושבי הכפרים הבדואים השייכים למערכת החינוך הערבית בנגב, והכל כפי שיפורט להלן:

1. כידוע, בעקבות מגפת הקורונה אשר התפשטה לאחרונה במדינת ישראל ומדינות אחרות רבות בעולם, החליט משרד החינוך ביום 15.03.2020 על הפסקת הפעילות במוסדות חינוך וזאת בהתאם לצו בריאות העם (נגיף הקורונה החדש) (הגבלת פעילות מוסדות חינוך) (הוראת שעה), התשי"ף-2020. בתקופה זו הוחלט על קיום הלימודים במסגרת מערך לימוד מרחוק. במהלך חודש מאי

P.O. Box 8921 Haifa 31090 Israel Tel: (972)-4-950-1610 Fax: (972)-4-950-3140

חיפה 31090, ص.ب 8921 هاتف 04-9501610 فاكس 04-9503140
חיפה 31090, ת.ד. 8921 טלפון 04-9501610 פקס 04-9503140

Email: adalah@adalah.org

<http://www.adalah.org>

2020 אושרו הגבלות במשק ובין היתר גם הוחלט על פתיחה מחודשת של מוסדות החינוך וזאת בהתאם להחלטת ממשלה מספר 5038 מיום 02.05.2020. כיום, אנו עומדים בפתיחה של שנת לימודים חדשה, אך גורלה של מערכת החינוך במהלכה עוד לא הוכרע, מבחינת שיטת הלימודים – מערך למידה מרחוק או מערך למידה שגרתית.

2. בהתאם לכך, ביום 08.07.2020 פרסם משרד החינוך הודעה רשמית בנושא החזרה ללימודים בשנת הלימודים הקרובה 2020/2021. לפי ההודעה ובצל המשך התפשטות נגיף הקורונה החדש, גני הילדים ובתי הספר היסודיים יוכנו ללמידה בקבוצות קטנות. בהודעה הוצגו שלושה מתווים במסגרתם, בין היתר, הונחו מנהלי המחוזות להיערך לשיתוף פעולה עם ראשי השלטון המקומי ליישום התכנית. שלושת המתווים מציעים שילוב בין הפעלת מערך למידה מרחוק לשכבות מסוימות, שילוב מערך למידה רגיל עם מערך למידה מרחוק והפעלת מערך למידה רגיל עם אמצעי מיגון משופרים. יודגש כי במסגרת מתווה ג', צויין כי "משרד החינוך יפעל להצטיידות ולהתקנה של תשתיות דיגיטליות, אמצעי קצה ואמצעי מיגון משופרים במשאבים שיוקצו לנושא". להלן קישור להודעת משרד החינוך:

<https://parents.education.gov.il/prhnet/parents/safety-emergency/back-to-school1>

3. יצוין כי, ישנם תלמידים המתגוררים ב-37 כפרים לא מוכרים בנגב, ובהם כ-26,000 תלמידים בגיל חינוך חובה ואשר לומדים בבתי ספר יסודיים ובחטיבות ביניים והמתגוררים בכפרים הלא מוכרים, ועוד כ-25,000 תלמידים בגיל חינוך חובה הלומדים בבתי ספר יסודיים ובחטיבות ביניים, המתגוררים בכפרים בנגב שהוכרו על ידי המדינה אך עדיין בהליכי תכנון, והם: אבו תלול, אום בטין, ביר הדאג', אלסייד, אבו קרינאת, מולדה, קסר אלסר דריג'את, טראבין אלסאנע, כוחלה ומכחול. כ-51,000 תלמידים הללו ניזוקו כתוצאה מאי ההערכות למעבר למערך הלמידה מרחוק, ונשארו ללא מסגרת חינוכית במהלך תקופת הפעלת מערך הלמידה מרחוק, ואף לאחר הפסקתה והחזרה למערך הלמידה השגרתית.

4. מלמידה על תקופת הפעלת מערך הלמידה מרחוק במהלך החודשים מרץ עד מאי, עלה כי ישנו פער עצום בין ההיערכות של בתי הספר השייכים למערכת החינוך הערבית ובין אלו השייכים למערכת החינוך העברית. פער זה גדל באופן משמעותי בכל הנוגע למערכת החינוך הערבית בנגב, הרי המצב בכפרים הבדואים בנגב יותר חמור והפערים שהיו לפני התפרצות נגיף הקורונה רק התעצמו כתוצאה מאי ההיערכות למערך הלמידה מרחוק בנגב. כך, ולפי המחקר שנערך על ידי חטיבת המחקר של בנק ישראל ופורסם ביום 09.06.2020 (להלן: "מחקר בנק ישראל"), עלה כי רק ל-30 אחוז בחברה הערבית הכוללת הייתה נגישות גבוהה לתשתית המאפשרת למידה מרחוק, לעומת 75 אחוז בקרב האוכלוסייה דוברת עברית (למעט החרדים).

== ראה המחקר בקישור הבא:

<https://www.boi.org.il/he/NewsAndPublications/PressReleases/Pages/9-6-2020.aspx>

5. כאמור לעיל, היערכות מערכת החינוך הערבית למערך הלמידה מרחוק בכפרים הבדואים בנגב הינה דלה מאוד ואינה מאפשרת קיום למידה מרחוק, דבר אשר נובע כתוצאה ממספר גורמים: ראשית, המדינה מסרבת לחבר כפרים אלו לרשת חשמל כך שאין תשתיות חשמל ובזק בכפרים

הבדואים, כולל המוכרים מביניהם שהם בתהליכי תכנון. שנית, אי חיבור חשמל מונע חיבור תשתיות האינטרנט, אשר משמשות כדרישה בסיסית ביותר על מנת לאפשר קיום מערך הלמידה מרחוק. העדר תשתית טכנולוגית בכפרים אלו (כגון מחשבים, אמצעי קצה וכו') משמעו העדר אפשרות לתלמידים ללמוד מרחוק באמצעות רשת האינטרנט. שלישית, צוות המורים המתגוררים בכפרים הבדואים בנגב, במיוחד הכפרים הלא מוכרים, אינם ערוכים לנגישות מערך הלמידה מרחוק.

6. בנוסף לאמור לעיל, מעמד הסוציו אקונומי הירוד ממילא של האוכלוסייה הערבית בדואית בנגב תורם לקשיים של התלמידים ללמידה מרחוק, כך שהרבה מאוד מהבתים בכפרים הבדואים אין להם ציוד מחשבים או אמצעי קצה שמאפשרים להם להתחבר למערך הלמידה מרחוק. יובהר כי, גם אם יש בבתים מסוימים מחשבים, העובדה כי אספקת החשמל מתבצעת באמצעות גנרטור חשמל לא מאפשרת הפעלת מחשבים אלה, הרי כוח החשמל הדרוש בשביל כך אינו מתקיים. בנוסף, ישנם ילדים אשר לומדים דרך הטלפון הנייד, אך אף להם ישנו מחסום של נגישות לאותם טלפונים ניידים, מאחר שמספר המכשירים שנמצאים בבית הינו פחות ממספר הממוצע של הילדים במשפחה, אשר עומד על כ-6 ילדים.

7. כל זה היווה מחסום רציני בפני תלמידים הגרים בכפרים הבדואים בנגב, ופגע באופן קיצוני בזכותם לחינוך ובזכותם לשוויון, ששתיהן הוכרו ע"י בית המשפט העליון כזכויות חוקתיות. העובדה כי משרד החינוך הורה על סגירת בתי הספר ועל הפעלת מערך למידה מרחוק בתקופה בין מרץ למאי- שלא היה ישים עבור התלמידים הבדואים בנגב- גרם לנזק לכ-51,000 תלמידים אשר לא היו במסגרת חינוכית כלשהי במהלך החודשים האחרונים.

8. על כן, ביום 05.04.2020, הגשנו עתירה לבג"ץ שכללה שלושה סעדים: לתת טעם מדוע לא להנגיש את מערך הלימוד מרחוק באופן שוויוני לתלמידים הגרים בכפרים הבדואים בנגב ולדאוג לכל תלמיד קיימת תשתית הולמת בכדי להתחבר לאינטרנט לצורך לימוד מרחוק; לתת טעם מדוע לא לוודא כי הוראות התפעול של הלמידה מרחוק מונגשות בשפה הערבית באתר האינטרנט של משרד החינוך בכדי לספק הנחיות מונגשות לכל ילד ובשפתו אודות האופן בו יש לתפעל את מערך הלימוד מרחוק; לתת טעם מדוע לא לספק ולדאוג כי לכל תלמיד יש מחשב שיוכל להתחבר אליו לרשת האינטרנט כדי ללמוד מרחוק (בג"ץ 2398/20 **עדאלה המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל נ' ראש הממשלה** (פסק דין מיום 20.5.2020).

9. יודגש כי העתירה נסמכה על החובה להנגשת מערך הלמידה מרחוק הן מכח חוזר מנכ"ל משרד החינוך שכותרתו "נוהלי שעת חירום במערכת החינוך" (הוראת קבע 0155) מיום 3.1.2019 המסדיר את ארגון וקיום הלימודים בבתי הספר במצב חירום והן מכח נוהל מפורט של משרד החינוך שפורסם בתחילת ינואר 2020 המסדיר את הלמידה מרחוק בשעת חירום וכותרתו "חירום בזמן אמת – נהלים והנחיות להתנהלות ולמידה מרחוק בחירום".

10. דיון בעתירה התקיים ביום 20.05.2020 ובמהלכו עלה כי מאחר ומערך הלמידה מרחוק הופסק, העתירה הפכה ללא רלוונטית, והכל למרות שמערך זה היה עוד רלוונטי מפני שהרבה אזורים, כולל בנגב, עדיין הוגדרו כ"אזורים אדומים", שצריך היה לתת להם מענה. למרות מחיקת העתירה ציין בג"ץ בפסק הדין כי העתירה "אכן מעלות שאלות נכבדות, ראוי לפיכך שהעותרים ימחקו את העתירות, תוך שמירת זכויות וטענות הצדדים הדדית ויפנו עתה לכל השרים הנוגעים בדבר

וישטחו בפניהם בקשותיהם והשגותיהם...". בעקבות פסק הדין והמלצת בג"ץ לפנות לשרים הנוגעים בדבר, מוגשת פנייתנו זו.

11. עוד יוסף, כי על אף שמערך הלמידה מרחוק הופסק בעקבות חזרה בפועל ללימודים בתחילת מאי, רוב התלמידים תושבי הכפרים הבדואים בנגב לא חזרו למערך לימודים רגיל. ראשית, בתי הספר צפופים מאוד ואין ביכולתם לשמור על כללי הריחוק החברתי בקרבת תלמידי בית הספר, כך למשל במתחם מוסדות החינוך בכפר אלפורעה בנגב, השייכת למועצה האזורית אלקסוס, הכולל 2 בתי ספר תיכון, לומדים 2,800 תלמידים כאשר הכיתות צפופות מאוד גם בימי שגרה. בכפר ואדי אלנעם שממוקם בשטח שיפוטה של מועצה אזורית נווה מדבר, ישנם שני מתחמי בתי ספר, כל אחד מהם כולל כ-1,115 תלמידים, כאשר ישנם 41 כיתות, ובכל כיתה לומדים 43 תלמידים. עוד, אין חיבור אינטרנט בכלל בבית הספר, ואין מחשבים, כך שכשהורה משרד החינוך על הפעלת מערך הלמידה מרחוק, המורים לא יכלו ללמד דרך בתי הספר (כשהתלמידים נמצאו בבתייהם והמורים הם אלו אשר נכחו בבית הספר על מנת להעביר שיעורים דרך מערך הלמידה מרחוק). בבית ספר אלאמל שממוקם בח'רבת אלוטן, ישנם 820 תלמידים במתחם בית הספר, כשבכל כיתה ישנם 32 תלמידים, ואף לפני התפרצות מגפת הקורונה היה מחסור בכיתות בבית ספר זה.

שנית, התלמידים אשר אכן חזרו למערך למידה רגיל נאלצו לחזור למערך הלמידה מרחוק אחרי תקופה קצרה מאוד, מאחר והתגלו אנשי סגלותלמידים נשאים בנגיף. כך עבור תלמידים הללו מערך למידה מרחוק חזר להיות רלוונטי, אך, ומאחר והמערך בפועל אינו ישים, תלמידים הללו לא חזרו ללימודים כלל.

שלישית, שמירה על כללי ריחוק והיגיינה בבתי ספר לא התאפשרה, דבר אשר הוביל הורים רבים לפחד וכתוצאה מכך לא לשלוח את ילדיהם למתחם בתי הספר.

רביעית, ישנם הרבה אזורים אשר הוגדרו כ"אזורים אדומים" בנגב, מתוכם חורה, ערעה ורהט, ויש כאלה שמספר התחלואה בהם גבוה (אך אינם מוגדרים כאזורים אדומים), כגון ואדי אלנעם, כסייפה אלפורעה - שם בתי הספר נסגרו מזמן כבר כתוצאה למקרי הידבקות אחד מאנשי הסגל בנגיף.

12. אין להכביר במלים על חומרת הנזק והפגיעה בהתפתחותם האישית של התלמידים בעקבות חסימת נגישותם לחינוך ועל סיכון נשירתם לאחר מכן ממערכת החינוך. ממחקר שנכתב על ידי מרכז המחקר והמידע – החינוך הבדואי בנגב 2018, עולה כי מספרי הנשירה בקרב התלמידים הבדואים בנגב מעיד על פער גדול בהשוואה למספרי הנשירה ברשויות אחרות. יודגש כי, נזק זה עלול להחמיר ככל ש"הגל שני" של התפשטות הנגיף תמשיך ותחמיר.

== לינק המחקר שנערך על ידי מרכז המחקר והמידע:

<https://main.knesset.gov.il/Activity/Info/mmm/pages/document.aspx?docid=3030d0ab-684b-e811-80e1-00155d0a9876&businessstype=1>

13. לאור האמור לעיל, ולאור המתווה שפורסם אתמול על ידי משרד החינוך, אשר מכיל, בין היתר, הן הפעלת מערך למידה מרחוק והן הפעלת מערך למידה בקבוצות קטנות ואספקת אמצעי מיגון, נבקש כי תמסרו לנו פירוט של הצעדים הננקטים על ידי משרדכם שאמורים לאפשר יישום מתווה זה, על מנת להנגיש את זכות החינוך לכ-51,000 תלמידים שמתגוררים בכפרים הבדואים בנגב.

לטיפולכם הדחוף, נודה.

בכבוד רב,

איה חאג' עודה, עורכת-דין

העתק

היועץ המשפטי לממשלה מר עו"ד אביחי מנדלבלית – פקס : 02-6467001